

EKONOMİK KIRILGANLIK GÖSTERGELERİNİN YATIRIM BANKALARININ ORTALAMA AKTİF KARLILIKLARINA ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ¹

1. Elif Aslan²

ORCID No 0000-0003-0283-6488

2. Güldenur Çetin³

ORCID No 0000-0003-3341-7016

Başvuru Tarihi: 08.08.2022

Kabul Tarihi: 15.08.2022

Yayın Tarihi:14.09.2022

ÖZET

Yatırım bankaları gelişmiş ülkeler için finans piyasasında önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye de kalkınma bankalarının gölgesinde kalan yatırım bankaları üzerine sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmanın amacı Türkiye de sık sık yaşanan şoklar, krizler karşısında yatırım bankalarının hangi çıktılarından daha fazla etkilendiğini araştırmaktır. 2002-2020 yılları dahil edilerek seçilen ekonomik kırılganlık göstergeleri ile verilerine ulaşılabilen yatırım bankalarının ortalama aktif karlıkları, SPSS paket programı kullanılarak korelasyon ve regresyon analiziyle açıklanmaya çalışılmıştır. Yordayıcı parametrelerin dahil edildiği regresyon analizinde kurulan modelin Enflasyon oranını, Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ve Yurt içi Kredinin GSYH Oranını sırasıyla %99,8 - %98,1 -%97,8 etkilediği gözlemlenmiştir. Cari Dengenin GSYH Oranı ve Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile anlamlı bir bağ görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Yatırım Bankacılığı, Aktif Karlılık, Ekonomik Kırılganlık, SPSS, Korelasyon, Regresyon Analizi

THE EFFECT OF ECONOMIC VULNERABILITY INDICATORS ON THE AVERAGE PROFITABILITY OF INVESTMENT BANKS: THE EXAMPLE OF TURKEY

ABSTRACT

Investment banks have a significant place in the financial market for developed countries. A number of studies on investment banks are observed as limited that and overshadowed by development banks in Turkey. The purpose of this study is to examine which outputs affect investment banks more than others in the face of frequent shocks and crises in Turkey. The economic fragility indicators selected with the inclusion of the years 2002-2020 and the average return on assets of investment banks whose data can be accessed were tried to be explained by correlation and regression analysis using the SPSS package program. An effect was observed within the model established in the regression analysis, with the predictive parameters were included, parameters affected the Inflation rate resulted as the Ratio of Public Debt to GDP and the Ratio of Domestic Credit to GDP by 99.8% - 98.1% - 97.8%, respectively.No significant correlation was observed with the Ratio of GDP of Current Account Balance and the Ratio of Total External Debt to Annual Exports.

Keywords: Investment Banking, Asset Profitability, Economic Vulnerability, SPSS, Correlation, Regression Analysis

¹ Bu makale çalışması " Ekonomik Kırılganlık Göstergelerinin Yatırım Bankalarının Ortalama AktifKarlılıklarına Etkisi: Türkiye Örneği" tez çalışmasından türetilmiştir.

² Elif ASLAN, İstanbul Ticaret Üniversitesi, elf.sln401@hotmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Güldenur ÇETİN, İstanbul Ticaret Üniversitesi, gadiguzel@ticaret.edu.tr

1. GİRİŞ

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde, finans piyasasının yapısı neye eğilim gösterirse gösterecek bankalar hizmet sektörünün, para ve sermaye piyasasının en önemli kurumları arasında yer almaktadır. Ayrıca işlemlerin çoğunun gerçekleştiği aracı kurumlar olarak da göze çarpmaktadırlar. Bu sebeple yoğun işlem hacminin gerçekleştiği finans piyasası, rekabetin, riskin, bilgi asimetrisinin ve negatif şokların arttığı, aynı zamanda ülkelerin birbirini etkileyebildiği yeni dünya ekonomi düzeninde ciddi kırılganlıklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Küresel ölçekte gerçekleşen şoklar ve krizler bankaların performanslarının, karlılıklarının, varlıklarını devam ettirebilme güçlerinin, rekabet edilebilirliklerinin ölçülmesi gerekliliğini doğurmuştur. Böylece finansal piyasalarda doğabilecek krizlere önlem alınmış da olacaktır. (IŞIK, 2020)

2008 yılında ABD de yaşanan kriz sonrasında bir yatırım bankası olarak faaliyette bulunan Lehman Brothers ve Merrill Lynch gibi bankaların iflas etmiş olması darbe alan finans sektörünün, sektörün karlılığı üzerine tekrardan yoğunlaşılması konusunda farkındalık yaratmıştır. Ekonomide meydana gelebilecek krizlerden ve negatif şoklardan daha az zararla çıkabilmek için bankaların karlılığının ölçülmesi gerekmektedir. (REİS, KILIÇ, & BUĞAN, 2016)

Bu çalışma da 2002-2020 yılları dahil edilerek seçilen ekonomik kırılganlık göstergeleri ile verilerine ulaşılabilen yatırım bankalarının ortalama aktif karlılıkları, SPSS paket programı kullanılarak korelasyon ve regresyon analiziyle açıklanmaya çalışılmıştır.

2. YATIRIM BANKACILIĞI VE AKTİF KARLILIK TEORİK ÇERÇEVE

Çalışmamızda üzerinde durulan bankacılık faaliyetlerinden biri olan Yatırım Bankaları, işletmelerin veya devletin orta ve uzun vade içerisinde hedefledikleri yatırımları finanse edebilmelerine aracılık etmek amacıyla, halkın kısa veya uzun vadede tasarruflarının ulaşılabilir hale gelmesine, aynı şekilde sınai ve ticari hisse senetlerine, tahvillere de halkın ulaşmasını sağlayarak tasarruf edilen fonların sermaye piyasasına aktarımını kolaylaştıran, danışmanlık, menkul değer satışında aracılık gibi hizmet alanlarına sahip, mevduat kabul etmeyerek ticari bankalardan ayrılan bir bankacılık faaliyetidir. (ÖZTÜRK, 2014)

Yatırımlara fon sağlama ya da yapılacak yatırımlar için uygun altyapı oluşturma, yatırımcılara bilgi teknik ve ekonomik şekillerde destek olmak ve menkul kıymetler borsalarının gelişim süreçlerine yardımcı olmak gibi görev alanları bulunmaktadır. (KOÇ, BAĞCI, & IŞIK, 2016)

Sermaye piyasasının gelişmiş olduğu devletlerde yatırımcıları varlıklarını menkul değer alım satım alanında değerlendirmelerini sağlayan yatırım bankaları doğrudan kredi vermemekte, mevduat kabul etmemektedir. Ticari bankacılık faaliyetlerinde bulunmayarak, yatırımlara orta ve uzun vadede fon sağlayarak finanse edilmelerine olanak sağlamaktadırlar.

Yatırım bankaları, görevlerini yerine getirirken şu fonları kullanmaktadır;

- Öz sermaye
- İdarelerinde yer alan atıl fonlar
- Alınan borçlarla oluşturulan fonlar ile faaliyetlerini sürdürürler. (ARABACI, 2018)

Bugün ki gelinen noktada yatırım bankaları yüklenimcilik (underwriting), sigorta ve danışmanlık hizmetleri, varlık yönetimi, aracılık gibi geleneksel ve en temel bankacılık hizmetlerine dayanan bir dizi faaliyet içermektedir. Bu hizmetler içerisinde underwriting ve danışmanlık hizmetleri çekirdek yatırım bankacılığı faaliyeti olmaktadır. (IANNOTTA, 2010)

Bankacılık sektörü parasal bir kontrol alanı olmasının yanında makro anlamda istikrarlı ve sürdürülebilir bir ekonominin de kurumları olmaktadır. Makro anlamda etkisi olmasının yanı sıra finansal yönetim açısından bakıldığında bankaların da kendi içlerinde diğer bütün ticari işletmelerde olduğu gibi bankaya

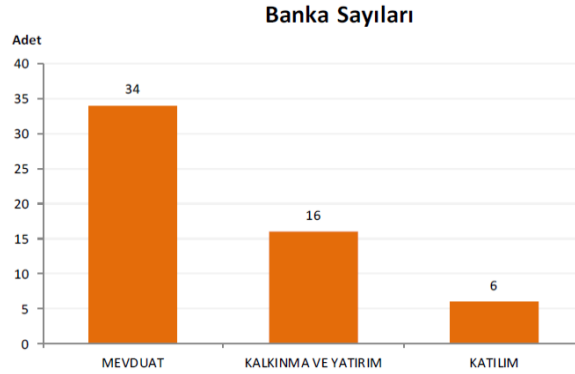

yatırım yapan hissedarların, pay sahiplerinin kazançlarını arttırmak ve varlıklarını sürdürmek gibi hedefleri bulunmaktadır. Kısaca hedef kar elde etmek ve karı maksimuma çıkararak yükseltmektir. Kar basitçe ifade edilecek olursa faaliyet dönemi içerisinde elde edilen toplam gelirler ile bu dönemde katlanılan maliyetler arasındaki pozitif fark olarak nitelendirilebilir. Bilançodan karlılığa bakacak olursak dönem başı özkaynak ile dönem sonu özkaynak arasındaki pozitif sonuç, gelir yaklaşımından bakarsak belirli bir dönemde elde edilen brüt hasılat ile hasılatın elde edilmesinde yapılan harcamalar arasındaki olumlu fark olarak açıklanmaktadır. Karlılık ise bizlere oran şeklinde faaliyet çıktılarını gösteren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. (İSKENDEROĞLU, KARADENİZ, & ATİOĞLU, 2012)

Literatüre bakıldığında da Albulescu (2015), Garcia ve Guerreiro (2016), Jiang vd. (2003), Gökalp (2014) ve Demirhan (2010), Capraru ve Ilnatov (2014), aktif karlılık ve özkaynak karlılığı ile net faiz marjı oranlarını banka karlılığının ölçülmesinde temel değişkenler olarak kabul etmektedirler. (Bu çalışmada aktif karlılık üzerine yoğunlaşmakta bu sebeple aktif karlılık üzerinden anlatıma devam edilmektedir.) Aktif karlılık (ROA) bankaların bilançoda aktifler kaleminden elde ettiği karlılığı göstermektedir. Yönetim eldeki mevcut varlıkla ne kadar üretebiliyor aynı zamanda ne kadar etkin varlıklarını kullanabiliyor aktif karlılık bizlere bunu anlatmaktadır. Ayrıca bankanın yönetim grubu bankanın iyi yönetilip yönetilmediği konusunda da aktif karlılığa başvurmaktadır. (REİS, KILIÇ, & BUĞAN, 2016)

Aktif Karlılık (ROA-Return on Assets) = Net Kar/Varlık Toplamı denkleminden elde edilmektedir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 2022 Mart istatistiki raporuna bakıldığında (BDDK, 2022);

Şekil 1. Banka Sayıları

Kaynak: BDDK

- Toplam 56 banka faaliyette bulunmaktadır. Bankacılık sektörünün bir önceki döneme göre şube sayısı 7 adet, çalışan sayısı ise 547 kişi artmıştır. Toplam şube sayısı 11.105 toplam çalışan sayısı 201.597 kişi olmuştur. Türk Bankacılık Sektörünün aktif büyüklüğü ise Mart 2022 itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre %10,2 artarak 10.158 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

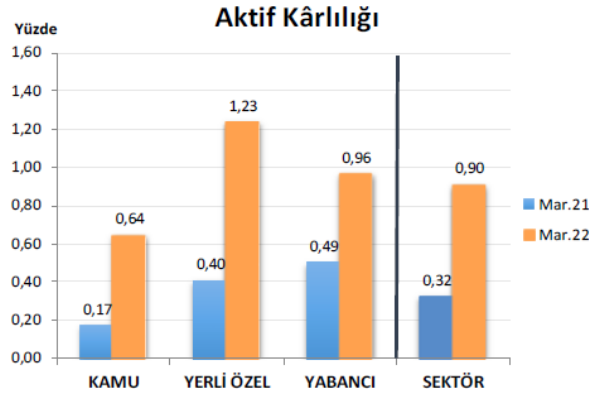

Şekil 2. Fonksiyon Grubuna Göre Aktiflerin Dağılımı

Kaynak: BDDK

- 2022 Mart döneminde, bankacılık sektörünün toplam aktiflerine göre kalkınma ve yatırım bankaları %7, mevduat bankaları %86 ve katılım bankaları %7'lik bir dilime sahiptir. Sahiplik grubu ayrımına göre; kamu bankaları %43, yerli özel bankalar %31 ve yabancı bankalar %26 pay içerisinde yer almaktadır.
- Toplam Aktif Büyüklüğün / GSYH ise 2021 sonu itibariyle 1,28 olmuştur. Özkaynakların toplam yükümlülükler içerisindeki payı ise %9'dur. (BDDK, 2022)

Şekil 3. Bankaların Aktif Karlılığı
Kaynak: BDDK

- Karlılık altında gelir tablosuna bakıldığında faizden ele edilen gelir 231 milyar TL iken faiz gideri 115 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Net dönem karı ise 116 milyar TL olmuştur. 2021 yılının aynı ayına bakıldığında net dönem karı kamu, yerli ve özel bankalar bazında da artış göstermektedir. Türkiye bankacılık sektörünün aktif ve özkaynak karlılıklarına özelde bakıldığında kamu, yerli özel ve yabancı gruplarında artış gözlenmiştir. (BDDK, 2022)

3. EKONOMİK KIRILGANLIK KAVRAMI

Finansal krizler ve dünya çapında yaşanan buhranlardan sonra daha çok hayatımıza giren kırılma kavramı ekonomik anlamda istikrarsız, riskleri yönetemediğimiz, iç ve dış ekonomik şoklara daha açık olduğumuz aynı zamanda ülkeden ülkeye sıçrayabilen güvensiz bir ortamı ifade etmektedir. (HACIGÖKMEN, 2019)

Kırılmanın yüksek seyrettiği ülkelerde, ekonomik krizlerin etkisi daha yıkıcı ve sarsıcı olmaktadır. Bu açıdan 2000'lerin başlarında hızlı büyümesiyle dikkat çeken yükselen piyasaya sahip ülkeler, hızlı büyüme gibi artılarının yanı sıra, ekonomik kırılma açığına açık olmak gibi eksilere de sahiptirler. Son yıllarda özellikle sık sık dile getirilen kırılma kavramı, birçok yükselen piyasaya sahip ülkelerin yanında Türkiye içinde tehdit oluşturmaktadır. Bu sebeple ülke ekonomisinin zayıf noktaları, iç ve dış sebeplerle gerçekleşen ülkenin daha yatkın olduğu kriz türleri, ya da etkilenme seviyeleri ekonomik kırılma göstergelerinin işaret ettiği doğrultuda önlenmesi açısından önem arz etmektedir. (BAYRAKTAR & ELÜSTÜ, 2016)

Avrupa Güvenlik Stratejisi (European Security Strategy) bir ülkeyi kırılma ve başarısız bir ülke konumuna getiren beş tehdidin olduğunu varsaymaktadır. Bu beş durum sorumluluk eksikliği, yolsuzluk vb. gibi etkenlerle beraber kötü bir yönetim, iç ve dış terör tehdidi, silahlanmada artış, organize şekilde yapılan suçlar ve bölgesel ekonomik, siyasi, toplumsal çatışmalar şeklinde ifade etmektedir. (AKGÜL, 2018)

Ekonomik kırılma mikroekonomik ve makroekonomik kırılma şeklinde iki farklı ayrıma tabi tutulmuştur.

Mikroekonomik ayırım, yaşanan şok ve krizlerin etkilerinin hane halklarının refahı üzerindeki etkisini incelerken, makroekonomik ayırım ise kırılabilirlik durumunun ekonomik büyüme üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır.

Mikroekonomik kırılabilirliğe bakılırken daha çok hane halkının yoksulluk yönü dikkate alınmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus kırılabilirliğin ve krizlerin hane halkını yoksulluk sınırının altına itebileceği durumdur. (HACIGÖKMEN, 2019) Son yıllar içerisinde yapılan makroekonomik kırılabilirliğe çalışmalarda ek değerlendirmeler eklenmeye başlanmıştır. Eğitim, sağlık ve çevresel faktörler mikroekonomik kırılabilirlik kriterleri arasına eklenmiştir. (POYRAZ, 2022)

Makroekonomik kırılabilirlik ise iç ve dış faktörlerden öngörülemez şekilde olumsuz etkilenme riski; bir başka ifadeyle içsel ve dışsal şoklara karşı dayanıklılığı ve bu şoklardan geri dönebilmeyi ifade etmektedir. Geliştirilen indeksler ile belirlenmeye ve önlenmeye çalışılmaktadır çünkü makroekonomik kırılabilirlik, istikrarsız yapısı, aşamalı olarak gelişmesi, dinamik süreci gereği kırılabilirliğin derinleşmesinde etki göstermektedir. (KILINÇ, 2021)

Makroekonomik kırılabilirliğe yatkın olma durumuna bakıldığında ülkelerin gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke konumlarına göre de farklılık göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin daha kırılabilir yapıda olmaları 3 farklı sebebe bağlanmaktadır;

- Birinci olarak; dışsal şoklara karşı gelişmiş ülkelere göre daha yatkındırlar.
- İkinci olarak; kalkınma süreci devam eden bir ülkenin iç siyasi istikrarsızlığı daha yüksektir ve karar alıcıların yanlış politikaları istikrarsızlığı derinleştirmektedir.
- Üçüncü olarak; gelişmiş ülkelere nazaran, şoklar ve krizlerden çıkış yolu içerisinde daha az imkana sahiptirler.

Finansal kırılabilirlik finansal sistemin krizler karşısındaki eksikliği olarak tanımlanmaktadır. Buna ek mikro ve makro olarak finansal kırılabilirliği tanımlamak mümkündür. Mikroekonomik anlamda finansal kırılabilirlik, bilançoyu ilgilendiren nakit, gelir, amortisman, faiz, ödeme gücü gibi unsurlara karşı aşırı duyarlı olmak olarak tanımlanmaktadır. Makroekonomik anlamda ise finansal problemlerin finansal istikrarsızlığa dönüşme oranı olarak açıklanmıştır. (AYDEMİR, 2021)

Finansal kırılabilirlik ise genel anlamı itibarıyla genellikle ilişkisel karşılaştırılan çalışmalar ışığında tanımlanmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalarla finansal istikrarsızlığı anlatacak olursak;

- Crotty ve Goldstein (1982) yaptıkları çalışmalarında finansal kırılabilirliği asimetric bilgi ile arasındaki ilişkiyi, şirket sahipleri ve şirket yöneticileri çerçevesinde inceleyerek açıklamaktadırlar. Bilgi akışının çıkarlar çevresinde geliştiği bir ortamda yönetici, firmanın devamlılığını ve gelişimini istemektedir. Şirket yöneticisi ise birincil bilgi sahibi olarak kendi adına çalışmakta, çalışıyor durumlarının devamlılığını isteyerek iş güvenliklerini garantiye almaya çalışmaktadırlar. Bu çıkar çatışması sırasında yönetici ve şirket sahipleri arasında bilgi eksikliği yaşanmaktadır. Bu durum dolaylı ve doğrudan gerçekleşecek yatırımlar sektöre uğramaktadır. Böylece finansal kırılabilirliğe zemin oluşmaktadır.
- Sundararjan ve Balino (1991) ise bankacılık krizleri-finansal kırılabilirlik ilişkisini incelemiştir. Yaptıkları incelemede bankacılık sektörünün yapısal bozukluklarının finansal kırılabilirliği derinleştirdiğini ve ekonomik dalgalanmalardan en çok darbeyi bankacılık sektörünün aldığı sonucuna varmışlardır. Bu sebeple finansal kırılabilirlik finans piyasasının duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır. (ŞİMŞEK, HAZAR, & BABUŞCU, 2019)

4. GÖSTERGELER

Ekonomik kırılganlığın tespit edilmesinde birçok gösterge kullanılmaktadır. Bu göstergeler performanslarına göre ülke ekonomilerinin kırılganlık süreci içerisinde olup olmadıklarını eğer bir kırılganlık durumu söz konusu ise ne boyutlarda ülkenin kırılganlık yaşadığını analiz etmede, aynı zamanda önlem alınma ve politika belirleme süreçlerinde devletlere öncülük etmektedir (AKIN, 2017);

- Dış Kırılganlıklar: Cari açık/GSYH, Uluslararası döviz rezervleri/ülkenin kısa vadeli dış borcu, uluslararası döviz rezervleri/GSYH, toplam dış borç/GSYH, toplam dış borç/toplam yıllık ihracat, reel kurun aşırı değerlendirilmesi.
- Ekonomik Kırılganlıklar: Bütçe açığı/GSYH, kamu açığı/GSYH, toplam kamu borcu/GSYH, vadesi 12 ay içinde dolan borç/GSYH, kamu dış borcu/GSYH
- Finansal Kırılganlıklar: Kredi /mevduat oranı, yıllık kredi büyümesi, toplam krediler/GSYH, Finansal sektörün yabancı bankalar borcu/GSYH.

Amerikan Merkez Bankası FED'in 11 Şubat 2014 tarihinde yayınlanan para politikası raporunda yer alan temel göstergelerden olan Cari Denge/GSYH Oranı, Brüt Kamu Borcu/GSYH Oranı, Enflasyon Oranı, Bankaların Özel Sektöre Kullandığı Yurtiçi Krediler / GSYH Oranı, Dış borç/İhracat Oranı Göstergeleri seçilmiş ve analiz edilmiştir. (SADİÇ, 2019)

4.1. Cari denge

Cari işlemler dengesi ülkenin belirli bir zaman diliminde elde etmiş olduğu toplam geliri ile toplam harcamaları arasındaki farka, başka bir ifadeyle toplam tasarruflar ile toplam yatırım harcamaları arasındaki farka denktir. Cari denge, ilk denklemde yer alan kalemlerle yurtiçi-yurtdışı reel gelir ve döviz kuru ile açıklanırken, ikinci denklemde toplam tasarruflardan toplam yatırım harcamalarını düşülmesiyle ve bu kalemleri etkileyen faktörlerle açıklanmaktadır. (TOGAN & BERUMENT, 2011)

Türkiye ekonomisinde son yıllarda çokça yaşanan şoklar, krizler ve ekonomik kırılganlıklar makroekonomik ve dışsal dengesizler ve yüksek cari açıklar yaratmıştır, cari açığın sebepleri ve açığın finansmanının ne kadar verimli gerçekleştiği olmaktadır. Türkiye'deki cari açığa sebep olan durumların başında ithal girdi bağımlılığı ve enerji gösterilmektedir. Bununla birlikte cari açığın kapatılırken doğrudan yabancı yatırımlar yerine kısa vadeli yatırımlara odaklanılmaktadır. Kısa vadeli yatırımlar kriz ve şok anlarında kolayca ülkeden kaçabilen sermayeler olarak görülmektedir. Bu durumlarda kaçabilen sermaye kırılganlık kaynağı olmakta ve krizi derinleştirmektedir. Ani gelişen negatif şoklar karşısında bu kaçış tehlikeli olmaktadır. Bu nedenle Türkiye ekonomik olarak bir denge oturabilmesi ve istikrarlı bir büyüme gerçekleştirebilmek için cari açığını minimum ve sürdürülebilir seviyelere indirmesi ve tasarruf oranlarını artırması gerekmektedir. (EMİRKADI, 2016)

Bu sebeple cari açığının sürdürülebilirliği ülkeler için çok önemli olmaktadır. Yapılan çalışmalar ışığında sürdürülebilir cari açık eşik değeri %4-5 civarında kabul edilmektedir. Bu değer üzerindeki bir eşik değeri uyarıcı sinyal olarak görülmektedir. (BÜYÜKAKIN & AYDIN, 2018)

Türkiye 1994-2001 yılları arasında iki büyük krizle karşılaşmış ve cari açık önemli bir rol oynamıştır. Krizden önceki cari açık/GSYH oranı %3,6 olmuşken, 2000 yılında bu oran %4,9 gerçekleşmiştir. Kriz sonrası yapılan değerlendirmede %3,5 oranının Türkiye'nin eşik değeri olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır. Ancak Goldman Sachs 1997 yılı verilerini kullanarak Türkiye'nin uzun vadede sürdürebileceği cari açık /GSYH oranının %1,9 eşik değerinde seyretmesi gerektiğini belirtmektedir. Yapılan çalışmalar ve uluslararası kuruluş (OECD gibi) raporları belirli eşik oranının belirlenmesinin zor ve yanıltıcı olabileceğini söylemektedir. (BABAĞLU, 2005)

4.2. Enflasyon oranı

Enflasyonun en temel tanımları ise şöyle yapılmaktadır;

Erol (2002), bir ekonomide üretimi yapılan mal veya hizmetlerin para miktarındaki artıştan daha aşağıda kalmış olması sebebiyle fiyatlar düzeyinde sürekli olarak gerçekleşen artışa enflasyon denilmektedir. Fiyatların sürekli artmasının sebebi ise para miktarındaki artışlar gösterilmiştir.

Kılıçbay (1984) ise, toplam talep toplam arzdan daha yüksek gerçekleşerek cari fiyatlarda dengesizlik yaratmaktadır. Bu da fiyatlar genel seviyesinde sürekli artışa sebep olmaktadır şeklinde enflasyonu açıklamıştır.

Bahsedildiği üzere devamlı fiyat artışının gözleniyor olması enflasyonla ilişkilendirilmektedir. Fiyat artışlarına ve enflasyona sebep olan birkaç başlık aşağıdaki gibidir;

- Toplam talep toplam arzdan yüksek seyretmesi
- Faiz oranının yüksekliği
- Devalüasyon
- Tasarruf oranının düşüklüğü
- Yatırım oranların azlığı
- Sağlıklı planlanmayan ekonomi politikaları
- Dolaşımdaki para miktarındaki artış
- Fiyat politikalarındaki yüksek taban (AYDOĞAN, 2004)

4.3. Dış borç ve kamu borcu

Borçlanma, gerek kamu olsun gerek özel sektör tüm iktisadi faktörlerin, dış piyasalardan, yabancı devletlerden veya uluslararası kurum ya da kuruluşlardan karşıladığı daha sonrasında faiziyle beraber ödemek zorunda olduğu mali veya reel kaynakların hepsinin toplamını kapsamaktadır. (KIDEMLİ, 2018)

Farklı bir tanımlamada yurtiçi tasarrufun yatırımlara sermaye sağlamada yetersiz kaldığı durumlarda, devletin yabancı ülkelere, kurum veya kuruluşlardan kendisine sermaye aktarımı sağlayabildiği bir ekonomik ilişkidir.

Dış borçlanma, kalkınmanın ve büyümenin finansmanında, ithal hammadde bağımlılığında, ödemeler dengesinde yaşanan açıklarda veya kamu açıklarında, askeri harcamalarda, teknoloji eksikliğinde, hızlı nüfus artışlarında, coğrafi olarak gelişen sosyal siyasi veya doğa durumlarında ihtiyacı karşılamak üzere başvurulan ekonomik finansman yöntemi olmaktadır. (İLDAŞ, 2021)

Madde madde sıralayacak olursak; Dış borcun iç ve dış nedenleri arasında;

- Liberal ithalat kuralları, ticaret dengesinin bozulması
- Yatırım ve finans politikaları
- Sermayenin ülkeden ayrılması ve yabancı kaynağın ülkeye girişinde azalma
- Bütçe açıkları ve ek kaynak ihtiyacı
- Savunma harcamaları
- Vadesi gelmiş borçlar
- Ülkelerin olağandışı yaşadığı (savaş, doğal afet) durumlar
- Büyük yatırım projeleri
- Tasarrufların yatırımlara yönlendirilmesi (DORU, 2019)

Dünya bankasının borçlanmada ise ölçüt olarak aldığı iki oran göze çarpmaktadır. Bu göstergelerden ilki borç stoğunun brüt milli gelire oranı, diğeri ise toplam borç servisinin ihracata oranıdır. Bu iki oran bir ülkenin borç ödeme kapasitesi hakkında ülkelere bilgi vermektedir. Bir başka ifadeyle ölçütlerden ilki ne kadar gelir yaratılabileceğini bizlere gösterirken ikinci ölçüt döviz kazanma durumunu bizlere anlatmaktadır. (KARAGÖZ, 2007)

4.4. Yurtiçi Kredi

Kredi nakdin veya hizmetin belirlenen sürede geri ödenmek şartıyla verilmesidir. Bankalar için önemli gelir kaynaklarından olan kredi başarılı politikalarla bankaların karlılığını arttırabilmektedir. Krediyi kullanan taraf yapılan sözleşmede anaparayı faiziyle beraber geri ödemeyi kabul ederken, kredi veren banka ise kredi veya fonu belirlenen sürede kullanmayı kabul etmektedir. Kısaca kredi fon arz edenler ile fonu talep edenler arasında güvenceye dayanan bir çeşit ekonomik anlaşmadır. (BEGEÇ, 2015)

Literatürde son zamanlarda yaşanan finans ve bankacılık krizlerinde kredi hacminin önemli rolü bulunmaktadır. Barisitz (2003), yaptığı çalışmada kredi hacmindeki hızlı yükselişin ekonomi için potansiyel bir risk teşkil ettiğini belirtmektedir.

Moreno (2007) ise, Güneydoğu Asya ülkelerinde gerçekleşen kredi hacmindeki artışın kriz belirtisi olduğunu söylemektedir. Örnek verecek olursak kredi hacmin GSYH oranına bakıldığında Tayland'da ve Malezya'da %70'lerden %150 ye çıktığı görülürken, Filipinler ve Endonezya'da kredi hacminin %50 civarında artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Moreno bu yükselişlerin ekonomik ve finansal kırılganlığı arttırdığını aktarmıştır. (GÖÇER, MERCAN, & PEKER, 2013)

5. VERİ ANALİZ VE YÖNTEM

Yatırım bankalarının ortalama aktif karlılıklarının seçilen ekonomik kırılganlık değişkenleri karşısında nasıl etkilendiği SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme de bankalar bazında ortalama aktif karlılık verileri bağımlı değişken olarak, ekonomik kırılganlık verileri ise bağımsız değişken olarak kabul edilerek SPSS üzerinden korelasyon ve regresyon analizi yapılarak karşılaştırılmıştır.

Korelasyon analizi yapılırken Pearson Korelasyon testi kullanılmıştır. Her bir bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler birbirleriyle ayrı ayrı korelasyon analizine tabi tutulmuştur.

Korelasyon analizi iki nicel veri arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişkinin var olup olmadığını istatistiksel açıdan ölçmemize olanak sağlamaktadır. Bağlantıyı etkileyecek diğer değişkenler ve çevresel faktörler göz ardı edilmektedir.

Bilimsel araştırmalarda çıktılar genellikle p değeri kullanılarak analiz edilir ve raporlanır. Önemlilik seviyesi olarak da ifade edilen p değeri doğru kontrol hipotezi (H_0) için reddedilmesi halinde içine düşülecek yanılma payı olasılığının bir göstergesidir. İstatistiki verilerin analiz sonuçlarında H_0 hipotezi ret edilirse içine düşülecek yanılma payı hesaplanmaya çalışılır. Genel kabul görmüş tıp, ziraat, biyoloji vb. gibi bilim dalı için yapılan çalışmaların çoğunda kabul gören yanılma olasılığı 0,05-0,01 seçilmektedir. Yanılma payı 0,05'den küçük ise H_0 hipotezi reddedilir. 0,05'den büyük ise savunulan görüşler kabul edilir. (MENDEŞ, SUBAŞI, & BAŞPINAR, 2005)

Veriler arasında anlamlı ilişki olması durumunda r değerine bakılmaktadır. r değeri korelasyon katsayısını ifade etmekte ve -1 ile +1 arasında değişecek şekilde ölçeklendirilmektedir. İlişkinin yönünün tayin edilmesinde r katsayısı, + ise pozitif yönde kısaca biri artarken diğerinin de artması ya da azalırken azalması, - ise negatif yönde etkilediğini biri artarken diğerinin değerinin azaldığı anlamına gelmektedir.

Korelasyon katsayısı (r) 0,10-0,29 arasında ise zayıf, 0,30-0,49 arasında ise orta, 0,50-1 arasında ise güçlü düzeyde bir etki vardır şeklinde yorumlanmaktadır. (CEVAHİR, 2020)

SPSS üzerinden yapılan bir diğer analizimiz ilişkinin şekli yönü ve kuvvetini belirlemek için kullandığımız doğrusal regresyon analizidir. Bağımlı ve bağımsız veriler arasında anlamlı bir matematiksel model olup olmadığını sınımlanmaktadır. Burada yordayıcı olarak bize anlamlılık gösteren değer R^2 değeridir. Yordayıcı değişken yordanan değişkenleri yüzde olarak ne kadar açıklamaktadır diyebiliriz.

Aşağıda enter metodu kullanılarak yapılan regresyon analizimiz de tablolar üzerindeki değerler aşağıdaki gibidir:

F: Test değeri (Modelin F değeri)

Sig: Modelin p değeri, $p < 0,05$ ise regresyon modeli anlamlıdır

B: Sabit katsayı (sabit a katsayısı)

Beta : Optimize edilmiş beta katsayısı

t: Regresyon katsayılarının önem test değeri

R² (R Square) : Bağımsız değişken bağımlı değişkenleri % olarak ne kadar açıklıyor

Std. Error of the Estimate : Yapılan tahminin standart hatası

Başlangıç olarak hazırlanan tablo 1 de analizde kullanılacak tüm verilerin açıklığı ve yayılımına bakabilmek adına betimleyici istatistik tablosu hazırlanmıştır. Bu tabloda minimum ve maksimum değerler ile ortalama ve standart sapmaları gösterilmiştir.

Minimum değer veri setindeki en küçük değere, maksimum değer ise veri grubunda ki en yüksek değer olarak betimleyici tabloya eklenmiştir.

$X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$, veri grubunun aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) her X değerinin toplamının elde olan veri sayısına bölünmesiyle bulunmaktadır. Aritmetik ortalama önemi gereği veri setinin minimum ve maksimum değerleri arasında yer alacaktır.

$$\bar{X} = \frac{X_1 + X_2 + X_3 + \dots + X_n}{N} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{N} \quad X_{\min} \leq \text{Ortalama} \leq X_{\max}$$

Bir diğer tabloya eklenen dağılma ölçüsü olan standart sapma ise bir veri setinde ki değerlerin Aritmetik ortalamadan sapmalarının karelerinin ortalamasıdır. (ALOKA KÖKSAL, 2003)

*Bir sonraki sayfada kullanılan değişkenler tek bir tabloda gösterilmektedir.

Tabloda yer alan bağımsız değişkenlerden (ekonomik kırılma göstergeleri) Cari Dengenin GSYH 'a Oranı, Enflasyon Oranı, Bankaların Özel Sektöre Kullandığı Yurtiçi Kredilerin GSYH'a Oranı, Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı WORLD BANK DATA (2022) 'dan, Brüt Kamu Borcunun GSYH'a Oranı TÜİK (2022) ve ALTIOK ve YAMAÇLI (2021) 'nın çalışmalarından elde edilmiştir. Bağımlı değişkenlerimiz (bankaların ortalama aktif karlılıkları) BDDK (2022) istatistiki tablolarından toparlanmıştır.

*Tablolarda bankaların ortalama aktif karlılıkları bankaların isimleriyle geçmektedir.

Tablo 1. 2002-2020 Yılları Bağımlı ve Bağımsız Veri Seti

	YIL	DEĞİŞKENLER																		
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER (EKONOMİK KIRILGANLIK GÖSTERGELERİ)	Cari Dengenin GSYH' ye Oranı	-0,3	-2,4	-3,5	-4,1	-5,6	-5,4	-5,1	-1,7	-5,7	-8,9	-5,4	-5,8	-4,1	-3,2	-3,1	-4,8	-2,8	0,7	-4,9
	Enflasyon Oranı	45,0	21,6	8,6	8,2	9,6	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	8,9	7,5	8,9	7,7	7,8	11,4	16,3	15,8	12,3
	Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı	48,5	38,7	34,4	37,4	32,9	32,3	30,1	41,5	36,5	30,8	26,9	27,6	24,2	26,0	37,2	38,1	34,6	34,6	41,3
	Yurt İçi Kredi/GSYH	14,1	14,0	16,6	21,2	24,7	28,0	30,9	34,5	41,6	46,2	48,7	56,7	59,6	62,6	65,3	65,9	63,2	61,8	70,9
	Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı	71,5	63,6	57,7	52,1	46,3	40,3	40,9	46,5	42,8	39,2	35,8	34,4	31,8	30,9	31,4	30,7	31,6	33,8	39,8
BAĞIMLI DEĞİŞKENLER (BANKALARIN ORTALAMA AKTİF KARLILIK RASYOLARI)	Aktif Yatırım Bankası	33,9	10,7	4,8	6,4	7,7	3,2	0,9	2,4	3,8	2,1	2,7	2,0	1,4	1,2	1,3	1,7	2,1	2,2	2,4
	Bank of America Yatırım Bank	-16,9	-11,4	-35,9	0,7	-84,7	-1,5	-1,0	3,6	3,2	1,0	2,1	0,3	2,5	7,1	-3,1	18,2	27,9	19,6	11,5
	Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	-14,7	8,7	7,1	8,4	2,5	3,1	2,2	1,7	1,6	0,1	1,2	1,1	-3,4	-4,7	0,9	0,4	-3,3	0,2	-2,2
	Diler Yatırım Bankası	-2,3	-1,8	-2,7	0,3	0,5	6,1	7,1	7,5	3,6	3,8	3,1	4,7	4,7	6,3	7,2	6,5	7,1	9,7	4,1
	GSD Yatırım Bankası	6,8	7,2	8,5	5,7	5,0	6,7	7,0	3,0	4,4	3,1	4,9	4,2	3,9	2,7	5,5	8,9	19,1	19,3	11,2
	İller Bankası	77,6	7,5	0,0	3,6	3,9	3,9	4,7	4,5	2,7	2,3	2,4	2,4	3,4	3,3	4,1	4,3	4,4	5,2	5,0
	İstanbul Takas ve Saklama Bankası	44,3	13,2	9,9	11,2	6,0	3,8	2,9	2,5	1,7	1,8	1,6	1,8	2,3	2,6	2,8	2,8	4,1	3,7	2,4
	Nurul Yatırım Bankası	8,3	-6,3	1,4	-2,1	-19,1	4,9	1,2	1,5	0,2	3,6	1,4	-0,1	3,2	2,6	3,4	3,5	2,7	2,2	2,7
	Pasha Yatırım Bankası	-19,1	-10,9	-13,8	-0,6	-3,6	-0,9	-12,8	-12,5	-18,1	-20,2	-7,6	-25,8	-3,1	3,2	3,3	2,2	-0,3	1,6	1,5
	Standard Chartered Yatırım Bankası	-6,2	-0,6	-2,3	2,0	-0,6	0,3	-0,2	15,3	8,7	11,3	-6,1	3,6	3,8	5,1	7,6	8,9	29,3	19,9	12,6
	Türk Eximbank	9,2	5,1	4,6	9,2	7,6	9,2	8,4	5,7	4,1	3,0	1,6	1,2	1,3	1,2	0,7	0,8	0,7	0,9	0,8
	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	-46,5	-17,5	3,7	4,3	18,2	5,0	3,8	2,2	1,5	1,0	1,5	1,1	1,3	1,4	1,2	1,6	1,2	2,4	2,1
	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	4,5	1,6	2,4	3,5	2,8	3,1	2,1	2,6	2,9	2,9	3,1	2,8	2,6	2,1	2,1	2,2	1,8	1,7	1,5

Değişkenler	Minimum Değer (min)	Maksimum Değer (max)	Ortalama	Standart Sapma
Cari Dengenin GSYH' ye Oranı	-8,9	0,7	-4,012	2,1859
Enflasyon Oranı	6,3	45,0	12,102	8,8537
Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı	24,2	48,5	34,407	6,0801
Yurt İçi Kredi/GSYH	14,0	70,9	43,504	19,8298
Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı	30,7	71,5	42,163	11,7376
Aktif Yatırım Bankası	,9	33,9	4,889	7,4636
Bank of America Yatırım Bank	-84,7	27,9	-2,989	24,0756
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	-14,7	8,7	,574	5,1945
Diler Yatırım Bankası	-2,7	9,7	3,974	3,6232
GSD Yatırım Bankası	2,7	19,3	7,216	4,7536
İller Bankası	0	77,6	7,642	17,0087
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	1,6	44,3	6,389	9,7909
Nurol Yatırım Bankası	-19,1	8,3	,800	5,6298
Pasha Yatırım Bankası	-25,8	3,3	-7,237	9,1674
Standard Chartered Yatırım Bankası	-6,2	29,3	5,916	9,0122
Türk Eximbank	,7	9,2	3,963	3,3290
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	-46,5	18,2	-,553	12,6850
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	1,5	4,5	2,542	,7351

Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Değişkenlerin Betimleyici İstatistik Tablosu

Cari Dengenin GSYH' ye Oranının min değeri -8,9 ve max değeri ise 0,7 puan ($\bar{x} = -4,012$, $ss = 2,1859$) aldığı bulunmuştur.

Enflasyon Oranının min değeri 6,3 ve max değeri ise 45,0 puan ($\bar{x} = 12,102$, $ss = 8,8537$) aldığı bulunmuştur.

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranının min değeri 24,2 ve max değeri ise 48,5 puan ($\bar{x} = 34,407$, $ss = 6,0801$) aldığı bulunmuştur.

Yurt İçi Kredi/GSYH min değeri 14,0 ve max değeri ise 70,9 puan ($\bar{x} = 43,504$, $ss = 19,8298$) aldığı bulunmuştur.

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranının min değeri 30,7 ve max değeri ise 71,5 puan ($\bar{x} = 42,163$, $ss = 11,7376$) aldığı bulunmuştur.

Aktif Yatırım Bankası min değeri 0,9 ve max değeri ise 33,9 puan ($\bar{x} = 4,889$, $ss = 7,4636$) aldığı bulunmuştur.

Bank of America Yatırım Bank min değeri -84,7 ve max değeri ise 27,9 puan ($\bar{x} = -2,989$, $ss = 24,0756$) aldığı bulunmuştur.

Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası min değeri -14,7 ve max değeri ise 8,7 puan ($\bar{x} = -0,574$, $ss = 5,1945$) aldığı bulunmuştur.

Diler Yatırım Bankası min değeri -2,7 ve max değeri ise 9,7 puan ($\bar{x} = 3,974$, $ss = 3,6232$) aldığı bulunmuştur.

GSD Yatırım Bankası min değeri 2,7 ve max değeri ise 19,3 puan ($\bar{x} = 7,216$, $ss = 4,7536$) aldığı bulunmuştur.

İller Bankası min değeri 0 ve max değeri ise 77,6 puan ($\bar{x}=7,642$, $ss=17,0087$) aldığı bulunmuştur. İstanbul Takas ve Saklama Bankası min değeri 1,6 ve max değeri ise 44,3 puan ($\bar{x}=6,389$, $ss=9,7909$) aldığı bulunmuştur.

Nurol Yatırım Bankası min değeri -19,1 ve max değeri ise 8,3 puan ($\bar{x}=0,800$, $ss=5,6298$) aldığı bulunmuştur.

Pasha Yatırım Bankası min değeri -25,8 ve max değeri ise 3,3 puan ($\bar{x}=-7,237$, $ss=9,1674$) aldığı bulunmuştur.

Standard Chartered Yatırım Bankası min değeri -6,2 ve max değeri ise 29,3 puan ($\bar{x}=5,916$, $ss=9,0122$) aldığı bulunmuştur.

Türk Eximbank min değeri 0,7 ve max değeri ise 9,2 puan ($\bar{x}=3,963$, $ss=3,3290$) aldığı bulunmuştur.

Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası min değeri -46,5 ve max değeri ise 18,2 puan ($\bar{x}=-0,553$, $ss=12,6850$) aldığı bulunmuştur.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası min değeri 1,5 ve max değeri ise 4,5 puan ($\bar{x}=2,542$, $ss=0,7351$) aldığı bulunmuştur.

Tablo 3. Çalışmada Kullanılan Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Cari Dengenin GSYH' ye Oranı
Aktif Yatırım Bankası	0,408
Bank of America Yatırım Bank	0,145
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	-0,272
Diler Yatırım Bankası	0,045
GSD Yatırım Bankası	0,447*
İller Bankası	0,445*
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	0,474*
Nurol Yatırım Bankası	0,185
Pasha Yatırım Bankası	0,262
Standard Chartered Yatırım Bankası	0,182
Türk Eximbank	0,013
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	-0,469*
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	-0,106

Kaynak: BDDK

***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Aktif Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,408$, $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Bank of America Yatırım Bank rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,145$, $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,272$, $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Diler Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,045$, $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile GSD Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,447$, $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile İller Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,445$, $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,474$, $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Nurol Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,185$, $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Pasha Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,262$, $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Standard Chartered Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,182$, $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Türk Eximbank rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,013$ $p>0,05$. H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve orta düzeyde bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,469$, $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,106$, $p>0,05$. H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Tablo 4. Çalışmada Kullanılan Enflasyon Oranı ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Enflasyon Oranı
Aktif Yatırım Bankası	0,914***
Bank of America Yatırım Bank	-0,056
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	0,592*
Diler Yatırım Bankası	-0,416
GSD Yatırım Bankası	0,273
İller Bankası	0,924***
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	0,914***
Nurol Yatırım Bankası	0,215
Pasha Yatırım Bankası	-0,184
Standard Chartered Yatırım Bankası	-0,184
Türk Eximbank	0,289
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	-0,906***
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	0,353

Kaynak: BDDK

*** $p<0,001$ ** $p<0,01$ * $p<0,05$

Enflasyon Oranı ile Aktif Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve çok güçlü bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,914$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)
 Enflasyon Oranı ile Bank of America Yatırım Bank rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,056$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)
 Enflasyon Oranı ile Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r= 0,592$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)
 Enflasyon Oranı ile Diler Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r= -0,416$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)
 Enflasyon Oranı ile GSD Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,273$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)
 Enflasyon Oranı ile İller Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve çok güçlü bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,924$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)
 Enflasyon Oranı ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve çok güçlü bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,914$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)
 Enflasyon Oranı ile Nurol Yatırım rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,215$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)
 Enflasyon Oranı ile Pasha Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,184$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)
 Enflasyon Oranı ile Standard Chartered Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,184$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)
 Enflasyon Oranı ile Türk Eximbank rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,289$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)
 Enflasyon Oranı ile Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve çok güçlü bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,906$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)
 Enflasyon Oranı ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,353$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Tablo 5. Çalışmada Kullanılan Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı
Aktif Yatırım Bankası	0,621*
Bank of America Yatırım Bank	-0,030
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	-0,182
Diler Yatırım Bankası	-0,294
GSD Yatırım Bankası	0,225
İller Bankası	0,590*
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	0,622*
Nurol Yatırım Bankası	0,119
Pasha Yatırım Bankası	-0,044
Standard Chartered Yatırım Bankası	0,095
Türk Eximbank	0,324

Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	-0,559*
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	0,172

Kaynak: BDDK

***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Aktif Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve güçlü düzeyde bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,621$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Bank of America Yatırım rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,030$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,182$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Diler Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,294$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile GSD Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,225$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile İller Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,590$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,622$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Nurol Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,119$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Pasha Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,044$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Standard Chartered Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,095$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Türk Eximbank rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,324$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,559$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,172$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Tablo 6. Çalışmada Kullanılan Yurt İçi Kredi/GSYH ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Yurt İçi Kredi/GSYH
Aktif Yatırım Bankası	-0,568*
Bank of America Yatırım Bank	0,597*
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	-0,302
Diler Yatırım Bankası	0,724***
GSD Yatırım Bankası	0,277
İller Bankası	-0,354

İstanbul Takas ve Saklama Bankası	-0,567*
Nurol Yatırım Bankası	0,319
Pasha Yatırım Bankası	0,434
Standard Chartered Yatırım Bankası	0,599*
Türk Eximbank	-0,874***
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	0,322
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	-0,505*

Kaynak: BDDK

***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Aktif Yatırım rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,568$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Bank of America Yatırım Bank rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,597$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,302$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Diler Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,724$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile GSD Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,277$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile İller Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,354$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,567$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Nurol Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,319$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Pasha Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,434$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Standard Chartered Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,599$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Türk Eximbank rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve çok güçlü bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,874$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,322$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Yurt İçi Kredi/GSYH ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,505$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Tablo 7. Çalışmada Kullanılan Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı
Aktif Yatırım Bankası	0,795***

Bank of America Yatırım Bank	-0,473*
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	0,050
Diler Yatırım Bankası	-0,827***
GSD Yatırım Bankası	-0,136
İller Bankası	0,609*
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	0,797***
Nurol Yatırım Bankası	-0,156
Pasha Yatırım Bankası	-0,437
Standard Chartered Yatırım Bankası	-0,499*
Türk Eximbank	0,688***
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	-0,629*
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	0,447

Kaynak: BDDK

*** p<0,001 ** p<0,01 * p<0,05

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Aktif Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,795$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Bank of America Yatırım Bank rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,473$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=0,050$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Diler Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,827$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile GSD Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağlantı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,136$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile İller Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,609$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve güçlü düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=0,797$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Nurol Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,156$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Pasha Yatırım Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,437$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Standard Chartered Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve orta düzey bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,499$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Türk Eximbank rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, pozitif ve çok güçlü bir bağlantı bulunmuştur. ($r= 0,688$ $p<0,001$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası rasyoları arasında istatistiki açıdan anlamlı, negatif ve çok güçlü bir bağlantı bulunmuştur. ($r=-0,629$ $p<0,05$ H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi onaylanır.)

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası rasyoları arasındaki bağıntı istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($r=-0,447$ $p>0,05$ H_0 hipotezi onaylanır, H_1 reddedilir.)

Tablo 8. Cari Dengenin GSYH' ye Oranının Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	p	R ²
Sabit (a)	- 7,451	4,529		-1,645	1,409	0,373	0,786
Aktif Yatırım Bankası	1,060	1,346	3,618	,787			
Bank of America Yatırım Bank	,017	,078	,191	,222			
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	-,068	,342	-,162	-,199			
Diler Yatırım Bankası	1,127	,612	1,869	1,842			
GSD Yatırım Bankası	-,100	,239	-,217	-,418			
İller Bankası	-,542	,485	-4,214	-1,117			
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	,759	,443	3,400	1,712			
Nurol Yatırım Bankası	,146	,287	,375	,507			
Pasha Yatırım Bankası	-,036	,108	-,153	-,339			
Standard Chartered Yatırım Bankası	-,071	,130	-,291	-,541			
Türk Eximbank	-,344	,319	-,524	-1,078			
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	,190	,374	1,101	,508			
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	- 1,817	2,421	-,611	-,750			

Kaynak: BDDK

*** $p<0,001$ ** $p<0,01$ * $p<0,05$

Cari Dengenin GSYH' ye Oranı ile bankaların ortalama aktif karlılıkları arasında yordayıcıların tespiti amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizine tabloda yer alan 13 bankanın ortalama aktif karlılıkları atanmış ve SPSS paket programı üzerinden “enter” yöntemi tercih

edilerek kullanılmıştır. Bu yöntem sonucunda bağımlı ve bağımsız değişkenlerin atandığı regresyon modeli tahmin edilmiştir. Değişkenler dahilinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı gözlenmiştir. (F (13,5) =1,409; p>0,05).

Tablo 9. Enflasyon Oranı Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	P	R ²
Sabit (a)	7,528	1,746		4,311*	197,450	0,000	0,998
Aktif Yatırım Bankası	-,087	,519	-,073	-,168			
Bank of America Yatırım Bank	-,014	,030	-,039	-,471			
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	-,219	,132	-,128	-1,657			
Diler Yatırım Bankası	-,194	,236	-,079	-,822			
GSD Yatırım Bankası	,693	,092	,372	7,530*			
İller Bankası	,229	,187	,441	1,227			
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	-,248	,171	-,275	-1,453			
Nurol Yatırım Bankası	-,349	,111	-,222	-3,153*			
Pasha Yatırım Bankası	,057	,041	,059	1,365			
Standard Chartered Yatırım Bankası	-,066	,050	-,067	-1,310			
Türk Eximbank	,306	,123	,115	2,492			
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	-,545	,144	-,781	-3,780*			
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	,099	,934	,008	,106			

Kaynak: BDDK

***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Enflasyon Oranını ile bankaların ortalama aktif karlılıkları arasında yordayıcıların tespiti amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizine tabloda yer alan 13 bankanın ortalama aktif karlılıkları atanmış ve SPSS paket programı üzerinden “enter” yöntemi tercih edilerek kullanılmıştır. Bu yöntem sonucunda bağımlı ve bağımsız değişkenlerin atandığı regresyon modeli tahmin edilmiştir. Değişkenler dahilinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu gözlenmiştir. (F (13,5) =197,450; p<0,001) Kurulan modelde GSD Yatırım Bankası, Nurol Yatırım Bankası ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası değerleri yordayıcı rasyolar olarak görülmüştür. Kurulan model Enflasyon Oranını %99,8’lik kısmını açıklamaktadır.

Tablo 10. Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranının Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	P	R ²
Sabit (a)	51,345	3,721		13,800***	20,172	0,002	0,981
Aktif Yatırım Bankası	1,825	1,106	2,240	1,650			
Bank of America Yatırım Bank	,108	,064	,427	1,675			
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	2,228	,281	1,904	7,931*			

Diler Yatırım Bankası	-1,017	,503	-,606	-2,023			
GSD Yatırım Bankası	-,854	,196	-,668	-4,356*			
İller Bankası	1,598	,398	4,471	4,014*			
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	-1,441	,364	-2,321	-3,957*			
Nurol Yatırım Bankası	,698	,236	,646	2,959*			
Pasha Yatırım Bankası	,127	,088	,191	1,436			
Standard Chartered Yatırım Bankası	,561	,107	,831	5,231*			
Türk Eximbank	-,485	,262	-,265	-1,849			
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	1,005	,307	2,096	3,272*			
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	-7,906	1,989	-,956	-3,975*			

Kaynak: BDDK

***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranı ile bankaların ortalama aktif karlılıkları arasında yordayıcıların tespiti amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizine tabloda yer alan 13 bankanın ortalama aktif karlılıkları atanmış ve SPSS paket programı üzerinden “enter” yöntemi tercih edilerek kullanılmıştır. Bu yöntem sonucunda bağımlı ve bağımsız değişkenlerin atandığı regresyon modeli tahmin edilmiştir. Değişkenler dahilinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu gözlenmiştir. (F (13,5) =20,172; p<0,05). Kurulan modelde Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası, GSD Yatırım Bankası, İller Bankası, İstanbul Takas ve Saklama Bankası, Nurol Yatırım Bankası, Standard Chartered Yatırım Bankası, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası değerleri yordayıcı rasyolar olarak görülmüştür. Kurulan model Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranını %98,1'lik kısmını açıklamaktadır.

Tablo 10. Yurt İçi Kredi/GSYH Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	p	R ²
Sabit (a)	75,371	13,096		5,755*	17,265	0,003	0,978
Aktif Yatırım Bankası	-1,186	3,893	-,446	-,305			
Bank of America Yatırım Bank	,347	,227	,422	1,532			
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	,180	,989	,047	,182			
Diler Yatırım Bankası	-,634	1,770	-,116	-,358			
GSD Yatırım Bankası	-,515	,690	-,123	-,746			
İller Bankası	1,885	1,402	1,617	1,345			
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	-1,019	1,282	-,503	-,795			
Nurol Yatırım Bankası	-,470	,830	-,133	-,566			
Pasha Yatırım Bankası	,290	,311	,134	,933			
Standard Chartered Yatırım Bankası	-,002	,377	-,001	-,004			
Türk Eximbank	-4,042	,922	-,679	-4,382*			
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	1,104	1,081	,706	1,022			

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	-3,021	7,001	-,112	-,432			
--------------------------------	--------	-------	-------	-------	--	--	--

Kaynak: BDDK

***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Yurt İçi Kredi/GSYH ile bankaların ortalama aktif karlılıkları arasında yordayıcıların tespiti amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizine tabloda yer alan 13 bankanın ortalama aktif karlılıkları atanmış ve SPSS paket programı üzerinden “enter” yöntemi tercih edilerek kullanılmıştır. Bu yöntem sonucunda bağımlı ve bağımsız değişkenlerin atandığı regresyon modeli tahmin edilmiştir. Değişkenler dahilinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu gözlenmiştir. (F(13,5)=17,265; p<0,05). Kurulan modelde Türk Eximbank değeri yordayıcı rasyo olarak görülmüştür. Kurulan model Yurt İçi Kredi/GSYH %97,8’lik kısmını açıklamaktadır.

Tablo 11. Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranının Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	p	R ²
Sabit (a)	50,925	7,869		6,471*	16,741	0,073	0,978
Aktif Yatırım Bankası	2,704	2,339	1,720	1,156			
Bank of America Yatırım Bank	,035	,136	,072	,259			
Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	,727	,594	,322	1,224			
Diler Yatırım Bankası	-,733	1,063	-,226	-,689			
GSD Yatırım Bankası	-,526	,415	-,213	-1,270			
İller Bankası	-,286	,842	-,415	-,340			
İstanbul Takas ve Saklama Bankası	,111	,770	,093	,145			
Nurol Yatırım Bankası	,721	,499	,346	1,446			
Pasha Yatırım Bankası	-,234	,187	-,183	-1,251			
Standard Chartered Yatırım Bankası	,162	,227	,125	,716			
Türk Eximbank	,888	,554	,252	1,603			
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	,469	,649	,507	,723			
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	-8,104	4,207	-,508	-1,926			

Kaynak: BDDK

***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Toplam Dış Borcun Yıllık İhracata Oranı ile bankaların ortalama aktif karlılıkları arasında yordayıcıların tespiti amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizine tabloda yer alan 13 bankanın ortalama aktif karlılıkları atanmış ve SPSS paket programı üzerinden “enter” yöntemi tercih edilerek kullanılmıştır. Bu yöntem sonucunda bağımlı ve bağımsız değişkenlerin atandığı regresyon modeli tahmin edilmiştir. Değişkenler dahilinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı gözlenmiştir. (F(13,5)=16,741; p>0,05).

6. SONUÇ

Hazırladığımız çalışmada Türkiye de faaliyette bulunan yatırım bankalarının ortalama aktif karlılıklarının ülkenin içerisinde bulunduğu kırılganlık durumuna göre nasıl etkilendiği araştırılmaya çalışılmıştır. Gösterge olarak FED raporlarında ekonomik kırılganlık göstergesi olarak belirlenen Cari Denge/GSYH Oranı, Enflasyon Oranı, Bankaların Kullandığı Yurtiçi Kredi/GSYH Oranı, Toplam

Dış Borç/Yıllık İhracat ve Brüt Kamu Borcu /GSYH Oranları kullanılmıştır. 2002-2020 yılları baz alınarak hazırlanan çalışmada SPSS paket programı üzerinden korelasyon ve regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinde enter metodu uygulanmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda anlamlı çıkan veriler sonucunda Cari Denge/GSYH Oranı ve Toplam Dış Borç/Yıllık İhracat Oranı ile bankaların ortalama aktif karlılıkları arasında istatistiki bir anlamlılık ve etki tespit edilmemiştir. GSD Yatırım Bankası, Nurol Yatırım Bankası ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası değerleri yordayıcı rasyolar olarak görülmüş, kurulan model Enflasyon Oranını %99,8'lik kısmını açıklamıştır. Diğer kurulan modelde Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası, GSD Yatırım Bankası, İller Bankası, İstanbul Takas ve Saklama Bankası, Nurol Yatırım Bankası, Standard Chartered Yatırım Bankası, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası değerleri yordayıcı rasyolar olarak görülmüş ve model Brüt Kamu Borcunun GSYH' ye Oranını %98,1'lik kısmını açıklamıştır. Türk Eximbank değeri ise Yurt İçi Kredi/GSYH'nin %97,8'lik kısmını açıklayarak yordayıcı rasyo olarak görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Akgül, A. (2018). FİNANSAL KIRILGANLIK VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ, Yüksek Lisans Tezi. Bursa.
- Akın, F. (2017). Türkiye ve Seçilmiş Balkan Ülkelerinde Makroekonomik Kırılganlık: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Aloba Köksal, B. (2003). İstatistik Analiz Metodları. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Altıok, Ş. B., & Sürekçi Yamaçlı, D. (2021). Türkiye'de Kamu Borçlanması: 2002-2019 Dönemi İçin Dinamik Bir Analiz. *Erciyes Akademi*.
- Arabacı, H. (2018). Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Gelişimi (2000-2016)*. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 30.
- Aydemir, A. (2021). Bankacılık Sektörünün Finansal Kırılganlık Açısından Analizi Türkiye Ve Brics Ülke Örnekleri. İstanbul.
- Aydoğan, E. (2004). 1980 den Günümüze Türkiye de Enflasyon Serüveni. *Yönetim Ve Ekonomi*.
- Babaoğlu, B. (2005). Türkiye'de Cari İşlemler Dengesi Sürdürülebilirliği. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İstatistik Genel Müdürlüğü.
- Bayraktar, Y., & Elüstü, S. (2016). Makroekonomik Kırılganlığın Ölçülmesi:Yükselen Piyasalar Ve Türkiye İçin Karşılaştırmalı Bir Analiz1. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*.
- BDDK. (2022). Temel Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2022. BDDK.
- Begeç, E. (2015). Yurtiçi Kredi Hacmindeki Değişimlerinmakroekonomik Büyüklüklere Etkisi: Türkiye Örneği. Aydın.
- Büyükkakın, F., & Aydın, S. (2018). Öncü Göstergelerle Finansal Kırılganlık Endeksi: Türkiye Örneği (1990-2017). *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Cevahir, E. (2020). SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi. İstanbul: Kıbele Yayınları.
- Doru, O. (2019). DIŞ BORÇLARIN ETKİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ. Aydın.
- Emirkadı, Ö. (2016). Türkiye Ekonomisinde Cari Denge Açığı Yapısal mı, Konjonktürel mi? *Annual International Conference on Social Sciences*. İstanbul.

- Göçer, İ., Mercan, M., & Peker, O. (2013). Kredi Hacmi Artışının Cari Açığa Etkisi: Çoklu Yapısal Kırılmalı Eşbütünlüşme Analizi. *Ekonometri ve İstatistik*.
- Hacıgökmen, F. (2019). Ekonomik Kırılganlıklar; G-20 Ülkeleri Üzerinde Bir İnceleme. *Politik Ekonomik Kuram*.
- Iannotta, G. (2010). *Investment Banking*. Italy: Springer Heidelberg Dordrecht London New York.
- İldaş, T. (2021). Dış Borçlanma İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Ekonomisi Özelinde Ampirik Bir Analiz. *Ankara*.
- İskenderoğlu, Ö., Karadeniz, E., & Atioğlu, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük ve Sermaye Yapısı Kararlarının Karlılığa Etkisinin Analizi. *ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ İİBF DERGİSİ*.
- Işık, Ö. (2020). Sd Tabanlı Mabac Ve Waspas Yöntemleriyle Kamu Sermayeli Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının Performans Analizi. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 62.
- Karagöz, K. (2007). Türkiye’de Dış Borçlanmanın Nedenleri Ekonometrik Bir Değerlendirme. *Sayıştay Dergisi*.
- Kıdemli, M. (2018). Özel Sektör Dış Borçlanması Üzerinde Etkili Olanbazı Temel Makroekonomik Göstergelerin Analizi: Türkiye Örneği. *Kayseri*.
- Kılınç, E. C. (2021). Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Ekonomik Kırılganlık-Ekonomik Kalkınma İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Koç, S., Bağcı, A., & Işık, K. (2016). Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Performansları Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye Ölçeği (2002-2012). *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 228-229.
- Mendeş, M., Subaşı, S., & Başpınar, E. (2005). Bilimsel Çalışmalarda P-Değerinin Rapor Edilmesi ($P < 0.01?$, $P < 0.05?$, $P > 0.05?$). *Çanakkale: Tarım Bilimleri Dergisi*.
- Öztürk, N. (2014). *Para Banka Kredi*.
- Poyraz, F. (2022). Türkiye’nin İktisadi Ve Mali Yapısının Ekonomik Kırılganlık Göstergeleri Kapsamında İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi. *Çorum*.
- Reis, G., Kılıç, Y., & Buğan, M. F. (2016). Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Türkiye Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* .
- Sadıç, E. (2019). Ekonomik Kırılganlık Göstergelerinin Döviz Kuru Üzerindeki Etkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Bir Uygulama. *İzmir*.
- Şimşek, N., Hazar, A., & Babuşcu, Ş. (2019). Türkiye’nin Finansal Kırılganlığına Etki Eden Makro Ekonomik Faktörler. *Journal of Economics and Financial Researches*.
- The World Bank. (1944, 07). The World Bank Organization. The World Bank: <https://www.worldbank.org/> adresinden alındı
- Togan, S., & Berument, H. (2011). Cari İşlemler Dengesi, Sermaye Hareketleri ve Krediler. *Bankacılar Dergisi*.
- TÜİK. (1926, 26 4). Türkiye İstatistik Kurumu. TÜİK: <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı